

handtekening van een Nederlandse student onder een soortgelijke 'verklaring' doet.¹

Belangrijker dan de studentenconferentie was een door het internationale *Institute of Pacific Relations* belegde ronde tafel-conferentie welke op 4 december '42 (twee dagen dus voor de toespraak van koningin Wilhelmina) geopend werd in een hotel in het Canadese vakantie-oord Mont Tremblant en die tien dagen duurde.

Het genoemde *Institute* was in '25 opgericht, had een gezaghebbend tijdschrift, *Pacific Affairs*, en diverse studies gepubliceerd en in de jaren '25-'39 zeven internationale conferenties georganiseerd. Aan de Mont Tremblant-conferentie werd deelgenomen door delegaties welke de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Australië, Nieuw-Zeeland, Canada, Nationalistisch China, de Philippijnen en Nederland vertegenwoordigden – ook waren ballingen uit Thailand, Frans-Indo-China en Korea aanwezig. De algemene teneur van de meeste voordrachten richtte zich tegen een voortzetting van de koloniale verhoudingen – vooral de Australische delegatie, waarin de toon werd aangegeven door enkele vakbondsleiders (aan wie de staking van de Indonesische zeelieden waartoe het in Australië was gekomen, niet onbekend was), sprak zich daar fel tegen uit. Dat het opheffen van die verhoudingen niet altijd even eenvoudig zou zijn, bleek overigens toen de Moslems die deel uitmaakten van de Brits-Indische delegatie, overhoop kwamen te liggen met de Hindoes. Dat droeg er toe bij dat de slotresolutie van de conferentie betrekkelijk gematigd was²: er werd niet op een onmiddellijk verlenen van onafhankelijkheid aangedrongen, wel op 'equal partnership', welnu:

¹ 'Luitenant Woltjer', zo schreef van der Plas voorts, 'is in wat hij over Indië heeft gezegd, niet altijd gelukkig geweest. Hij heeft het sprookje dat de Indonesiër voor twee-en-een-halve cent per dag volledig gevoed kan worden (met alle vitaminen!) herhaald en ook verteld, dat men bij de Chinees voor zeven-en-een-halve cent biefstuk, gebakken aardappelen en sla kon krijgen. De gepubliceerde rapporten van het Instituut voor Volksvoeding . . . hebben aangetoond hoe onhoudbaar dit verhaal is.' (a.v., p. 4-5) ² Tot die gematigdheid had bijgedragen dat, toen in een van de secties, waarin werd vergaderd, een jeugdige Amerikaan de zijns inziens uit het kolonialisme voortvloeiende discriminatie had bestreden, een van de afgevaardigden van Brits-Indië, *Sir Zafrullah Khan*, het volgende had verteld: hij had vóór zijn vertrek naar Mont Tremblant in zijn paleis te Karatsji een afscheidsreceptie gegeven voor Amerikaanse officieren en daarvoor ook de neger-officieren uitgenodigd – die waren evenwel door de andere Amerikanen in hun kraag gegrepen en buiten de deur gezet. 'Na deze woorden', aldus later het Nederlandse lid van de betrokken sectie, 'leek het erop alsof een bom was ingeslagen.' (C. Giebel: *Morotai. De bevrijding van de Grote Oost en Borneo (april 1944-april 1946)* (1976), p. 19)